

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ

*ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВЧИХ ПЕРЕДБАЧЕНЬ І ПРАВОВОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ (М. КИЇВ)*

CARNEGIA MELLON UNIVERSITY, CMU

*INTERNATIONAL ACADEMY OF SOCIAL AND LEGAL SCIENCES AND
PUBLIC ADMINISTRATION*

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА»**

12 грудня 2023 р.

**Запоріжжя,
2023**

Упорядники:

Каменський Дмитро Васильович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету

Лисенко Тетяна Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету

«Права і свободи людини і громадянина: актуальні проблеми міжнародного та українського права»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 12 грудня 2023 р. Запоріжжя: Бердянський державний педагогічний університет, 2023. 135 с.

Подані на конференцію матеріали публікуються виключно в авторській редакції.

УДК 340
ББК 67.0

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. НАУКОВІ ТЕЗИ УКРАЇНСЬКИХ ТЕОРЕТИКІВ ТА ПРАКТИКІВ ПРАВА

Андрушко А. В. КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЦИД.....	5
Білоус А. О., Маліборський П.В. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	8
Дудорова К.Б., Симоненко В.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	13
Дьоміна О.П. ДО ПИТАННЯ ПРО СУБ'ЄКТА НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ АБО СТЕРИЛІЗАЦІЇ (СТ. 134 КК УКРАЇНИ).....	17
Kaliuga K. V. ABOUT CRIMINALS FROM THE NUMBER OF SEXUAL MINORITIES..	22
Каменський Д.В. «ШАХРАЙСЬКА» РЕКЛАМА ТА ЇЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ.....	23
Каменський Д.В. ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА, ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЯК ПРАВОВІ РЕЖИМИ ЗАХИСТУ ОСНОВНИХ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ: ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ.....	27
Кондратюк-Антонова Т.В. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЗАХИСТУ ЖЕРТВ ВІЙНИ ТА ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ (МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД).....	40
Лисенко Т.В. ГЕРШ ЛАУТЕРПАХТ, ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИК МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	46
Мирошниченко В.О. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	49
Михайліченко Н.В. ПРАВО НА ЖИТТЯ: МОМЕНТ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ.....	54
Петягіна І.Б. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ПОМИЛУВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	58
Скріпкін С. В. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ У ЗАПОБІГАННІ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	63

НАПРЯМ 1
НАУКОВІ ТЕЗИ УКРАЇНСЬКИХ ТЕОРЕТИКІВ
ТА ПРАКТИКІВ ПРАВА

КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ
ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЦИД

Андрушко А. В., д.ю.н., проф.,
професор кафедри кримінального права та процесу
Ужгородського національного університету

Попри те, що на міжнародному рівні термін «екоцид» досі офіційно не закріплений, а відповідне діяння не визнане окремим міжнародним злочином, у кримінальному законодавстві деяких держав (зокрема, Білорусі (ст. 131), Вірменії (ст. 394), Грузії (ст. 409), Казахстану (ст. 169), Киргизстану (ст. 409), Молдови (ст. 136), РФ (ст. 358), Таджикистану (ст. 400) та України (ст. 441)) встановлено відповідальність за вказане діяння. Крім того, в державах, які імплементували положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду, аналогічні екоциду діяння розглядаються як один із воєнних злочинів, причому сам термін «екоцид» у формулюваннях відповідних норм не використовується (їдеться, зокрема, про Азербайджан (ст. 116.0.2 КК), Естонію (ст. 104 Пенітенціарного кодексу), Німеччину (ч. 3 § 11 Кодексу міжнародного кримінального права), Румунію (ч. 2 ст. 443 КК)).

Український законодавець, так само, як і законодавці інших держав, котрі криміналізували екоцид, статтю про відповідальність за вказане діяння розмістив у розділі, в якому сконцентровані посягання на міжнародний правопорядок. Так, у кримінальних кодексах Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, РФ і Таджикистану ця стаття міститься в главі «Злочини проти миру і безпеки

людства», в КК України – у розділі «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», в КК Грузії – у главі «Злочини проти миру, безпеки людства і міжнародного гуманітарного права», в КК Молдови – у главі «Злочини проти миру і безпеки людства, воєнні злочини».

В законодавстві держав, які криміналізували екоцид, склад цього діяння сформульований подібним чином. У всіх диспозиціях відповідних статей йдеться про масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а в кримінальних кодексах Вірменії, Грузії і Казахстану – ще й про отруєння земельних ресурсів. Об'єктивна сторона екоциду за кримінальним законодавством Білорусі, Грузії, РФ, Таджикистану і України включає також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. В КК Вірменії склад екоциду сформульований так, що *настання екологічної катастрофи є обов'язковою його ознакою*. За кримінальним ж законодавством Казахстану, Киргизстану і Молдови об'єктивна сторона екоциду включає також вчинення *інших дій, які можуть спричинити або ж спричинили екологічну катастрофу* (в КК Казахстану – «які викликали чи могли викликати екологічне лихо або надзвичайну екологічну ситуацію»).

Вище зазначалося, що в кримінальних кодексах Вірменії, Грузії і Казахстану йдеться не лише про отруєння атмосфери або водних ресурсів, а й про отруєння земельних ресурсів. Видається, що цей підхід заслуговує на увагу з боку вітчизняного законодавця, адже, зрозуміло, отруєння земельних ресурсів є не менш небезпечним, ніж отруєння атмосфери або водних ресурсів.

На відміну від законодавців Грузії, Казахстану, Киргизстану, РФ, Таджикистану та України, законодавці Білорусі, Вірменії та Молдови прямо вказали на умисний характер екоциду.

Кримінальну відповідальність за екоцид диференціював лише грузинський законодавець, який виокремив таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення розглядуваного діяння під час збройного конфлікту (ч. 2 ст. 409 КК Грузії).

Законодавці, які криміналізували екоцид, за вказане діяння передбачають суворе покарання. Так, у КК Білорусі за вчинення екоциду встановлено

покарання у виді позбавлення волі на строк від 10 до 15 років, у КК Вірменії – позбавлення волі на строк від 10 до 15 років, у КК Грузії – позбавлення волі на строк від 12 до 20 років (за кваліфікований вид – позбавлення волі на строк від 14 до 20 років або безстрокове позбавлення волі), у КК Казахстану – позбавлення волі на строк від 10 до 15 років з позбавленням громадянства Республіки Казахстан чи без такого, у КК Киргизстану – позбавлення волі на строк від 12 до 15 років, у КК Молдови – позбавлення волі на строк від 10 до 15 років, у КК РФ – позбавлення волі на строк від 12 до 20 років, у КК Таджикистану – позбавлення волі на строк від 15 до 20 років, у КК України – позбавлення волі на строк від 8 до 15 років. Таким чином, усі законодавці за вчинення розглядуваного діяння передбачають покарання у виді позбавлення волі, а законодавець Грузії за кваліфікований вид екоциду – ще й безстрокове позбавлення волі. Лише законодавець Казахстану встановив за екоцид додаткове покарання у виді позбавлення громадянства чи без такого. Найменший мінімальний строк позбавлення волі за вчинення розглядуваного злочину передбачив український законодавець (8 років), найбільший – таджицький (15 років). Щодо максимального строку позбавлення волі, то законодавці визначають його або у 15 (кримінальні кодекси Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, України), або у 20 років (кримінальні кодекси Грузії, РФ, Таджикистану).

В КК Таджикистану кримінальну відповідальність передбачено не лише за екоцид, а й за біоцид (ст. 399), склад якого сформульований як «застосування ядерної, нейтронної, хімічної, біологічної (бактеріологічної), кліматичної чи іншої зброї масового ураження з метою знищення людей і навколишнього природного середовища». За вказане діяння санкція ст. 399 КК Таджикистану передбачає позбавлення волі на строк від 15 до 25 років або смертну кару чи довічне позбавлення волі.